

חמ"ד

ימים אותו קדאת

תפילת שחרית של שבת

ואהבת לרעך כמוך... זה כלל גדול בתורה

(ירושלמי, נדרים ט, ה)

משרד החינוך | מינהל חברה ונוער | יחידת ח"ן חמד | מינהל החינוך הדתי

אנה'לס, מזרי'כס, אנה'כס ואור'ס

הזקוק לאהבה כמוני, כפי שאני זקוק לאהבה אליי. תפנה אליו באהבה, במעשי אהבה, אל רעך - אדם כמוך, כי יודע אתה נפש אדם ויודע אתה צימאון נפשו לאהבה, כי אדם אתה, וסובל אתה, גם אתה, סבלו של כל אדם.

במפגש שקיימנו אצל משפחות שלושת הנערים (עוד קודם שנודע דבר הירצחם), העביר אביו של אייל יפרח הי"ד צמיד צהוב שעליו נכתב "שובו בנים". כהמשך לעשייה הנפלאה שקיימנו בכל בתי הספר העל-יסודיים בנושא של "ואהבת לרעך כמוך", החליט נוער "הקהל למען ציון" להציע לכל תלמידי החמ"ד לענוד צמיד צהוב שעליו כתוב "ואהבת לרעך כמוך". זו פעולה חיצונית לכאורה, אך תפילתנו שהיא תהווה מקור לעשייה רבה בתחום זה - במוסדות החינוך ובמפגשים עם בית ישראל על גווניו השונים.

בפעילות המוצעת בגיליון חמ"ד זה, מוצע לערוך דיון לבירור הצורך להרבות אהבה והקושי בקיום מצווה זו - המצווה על הלב, ולהעלאת דרכים ורעיונות ליישום. הפעילות מיועדת להעברה בכיתות על-ידי נוער "הקהל למען ציון", ולפי הצורך על-ידי מחנכי הכיתות כפעילות מקדימה לחלוקת הצמידים הצהובים.

נשתדל כולנו להיות שותפים עם תלמידינו ברצון הטהור והאידיאליסטי להתחבר עם כל חלקי האומה, כאיש אחד בלב אחד, ולזכות לתקן עולם במלכות שדי.

דני רוזנר

מנהל מינהל חברה ונוער

אברהם ליפשיץ

ראש מינהל החמ"ד

לקראת סוף שנת הלימודים ה'תשע"ד, חוו כל בית ישראל ימי חרדה ותפילה בשל חטיפת שלושת הנערים, אחינו-תלמידינו. תחושת "יחד" של עם ישראל אחזה בכולנו. בימי תפילה אלו, הוסרו המחיצות שבין מפלגות ומגזרים, שבין גוונים באוכלוסייה. הרגשנו והיינו "כאיש אחד בלב אחד" (כדברי רש"י לשמות יט, ב). היה זה אך טבעי שהרב דב זינגר והשר יאיר לפיד הספידו את הנערים במילים דומות. שניהם קראו לציבור לשמור על החיבור בין כולנו ולקבל על עצמנו את קבלת האר": "הריני מקבל על עצמי לקיים את מצוות ואהבת לרעך כמוך". ההוד והעצמה שיצרו המשפחות האהובות של שלושת הנערים שימשו מקור לגבורה, לעוז, לענווה ולביטחון בימי מבצע "צוק איתן". בימי המבצע, היה ניכר שאומה אחת, משפחה אחת, יוצאת למאבק. אחד הביטויים לכך היה בהשתתפותם של עשרות אלפי אנשים בהלווייתו של חייל בודד (אין בעם ישראל חייל בודד, כולנו משפחה אחת) וזכינו לגילויי עזרה, תמיכה ואהבה כלפי כל אחד מישראל. גיליון חמ"ד 37 - "דרשו ה' בהמצאו" - עוסק אף הוא בעניין זה.

במפגשים עם נוער "הקהל", עלתה בקשה להמשיך את הקריאה "ואהבת לרעך כמוך" ואת העשייה למימושה, שהרי אין לנו מצווה גדולה מזו שעליה אמר רבי עקיבא "זה כלל גדול בתורה".

בובר (בהקדמתו לאוסף מאמרים של הרמן כהן, בהוצאת שוקן, 1935) כתב על כך: "תפנה אליו באהבה, כאל אח

הקהל - נוער החמ"ד לוקח אחריות

כתיבה ועריכה: שושי שפירל, פנינה בולקה, אפרת עמנואל, רותי פרקש, מיכל דה-האן
בשיתוף עם מנהיגות "הקהל למען ציון" הארצית.

עריכה לשונית: אפרת חבה | הפקה: כרמלה אפטקר | לתגובות: hemdat@education.gov.il
עיצוב: סטודיו "שחר שושנה" | הוצאה לאור: גף הפרסומים, משרד החינוך | www.education.gov.il

1. להעלות למודעות המשתתפים את הצורך להרבות אהבה בחברה שלנו.
2. לברר עם המשתתפים מדוע "ואהבת לרעך כמוך" הוא כלל גדול ומרכזי.
3. לעודד את המשתתפים לקבל על עצמם את הציווי "ואהבת לרעך כמוך" ולהתקדם בו.

- נספח מספר 1:** דף משימה זוגית, כמחצית ממספר המשתתפים.
- נספח מספר 2:** "ואהבת לרעך כמוך בשבילי זה...", כמספר הקבוצות.
- נספח מספר 3:** דף מקורות - "כלל גדול בתורה", כמספר המשתתפים.
- נספח מספר 4:** תפילת האר"י, "הריני מקבל על עצמי", כמספר המשתתפים.

הפעילות כוללת ארבעה שלבים:

שלב א' - זוגי

המנחה ייתן לכל זוג משתתפים דף משימה זוגית (נספח מספר 1) ויבקש מהם לבצע את המשימה.

שלב ב' - במליאה

המנחה יערוך רשימה של הבעיות שהציעו המשתתפים ביחס לידיעות העיתונאיות.

מהלך הפעילות

שאלות לדיון

1. האם ארע לכם או למישהו שאתם מכירים מקרה הדומה לאחד מן המקרים שהופיעו בדף המשימה? האם נתקלתם בתופעות שליליות דומות?
 2. לדעתכם, התופעות שהופיעו בדף המשימה הן חריגות או שכיחות - בחברה הישראלית, בשכונה שלכם, בכיתה שלנו?
 3. מי לדעתכם אחראי לפתרון בעיות כגון אלו? (המדינה, הרשות, הקהילה, הכיתה, היחיד, אני)
 4. לדעתכם, מה היה יכול למנוע תופעות שליליות כגון אלו?
- המנחה יפנה את תשומת לבם של המשתתפים לכך שאין כותרת לדף המשימה, ויבקש מהם לרשום כותרת מתאימה.
- המנחה יערוך רשימה של הכותרות שהציעו המשתתפים.
- הערה: בשלב זה, בהתאם לכותרות שהציעו המשתתפים, מומלץ להציג את נושא הפעילות: "ואהבת לרעך כמוך" (רצוי לא להציג את נושא הפעילות קודם לכן).
5. האם לדעתכם הציווי "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט, יח) יכול להיות פתרון לחוליים חברתיים אלו? פרטו.

שלב ג' - קבוצתי

המנחה יחלק למשתתפים דף משימה קבוצתית: "ואהבת לרעך כמוך בשבילי זה..." (נספח מספר 2) ויבקש מהם לבצע את המשימות.

שלב ד' - במליאה

- המנחה יבקש מנציגי הקבוצות לתאר את תהליך ניסוח ההיגד הקבוצתי (מומלץ להדגיש בפני המשתתפים את הצורך בערכי התחשבות, מתינות או סובלנות בתהליך כתיבת ניסוח משותף)
- כל קבוצה תציג את שני הערכים שנבחרו על-ידה בהסכמה.
- הצעת המשך:
- המליאה תבחר ערך אחד מוסכם על כולם אותו רוצים לקדם.
- המנחה יבקש מן המשתתפים להציע דרכים לקידום ערך זה בין חברי הכיתה.
- המנחה יחלק למשתתפים דף מקורות: "כלל גדול בתורה" (בנספח מספר 3) ויערוך דיון על פי מתווה השאלות המופיעות בנספח.

סיכום

המנחה יחלק למשתתפים צמידים שעליהם כתוב "ואהבת לרעך כמוך", וכן את תפילת האר"י הקדוש (נספח מספר 4).

המנחה יקרא את התפילה בקול.

המנחה יבקש מכל משתתף לומר דבר מה שהוא מקבל על עצמו בעקבות הפעילות.

מה המשותף לכל הידיעות ?

אם ובתה העובדות יחד
העבירו לחשבון מיליון
שקלים.

לאור המצב הכלכלי
הקשה, אוכל לילדים או
בגדים חמים!?

קריאות "א מחבל" נשמעו
לעבר שחקן ערבי במהלך
משחק.

גולשים חווים אלימות ברשת.

מורה אושפזה כתוצאה
משקית שנזרקה על ידי
תלמיד.

פעוט סבל מתסמיני
אלרגיה קשים והרופא
סירב לטפל בו.

תלמידות לא התקבלו לבית ספר
בשל מוצאן המזרחי.

האירועים שלעייל נכתבו על פי אתרי חדשות בישראל, בחודשים האחרונים.

חברי מנהיגות נוער ארצית - "הקהל למען ציון" התבקשו להשלים את המשפט
"ואהבת לרעך כמוך בשבילי זה..."
 להלן הדברים שכתבו.

- א. קראו וסמנו את האמירה המבטאת יותר מכל את מחשבותיכם.
 ב. השלימו את המשפט בבוטת הדיבור הריקה בהיגד המוסכם על כל חברי
 הקבוצה.

לתת ולעזור לכל אדם
 (בין אם מכירים ובין אם לא).

להיות נחמד ולהשכין
 שלום.

לאהוב את החבר שלי גם
 אם הוא אינו כמוני.

לתרום לזולת ולחשוב על
 האחר.

לעזור לאנשים שזקוקים
 לעזרה.

לאהוב את כולם בלי
 התייחסות לגזע או לעדה.

עם ישראל מאוחד ושלם.

לקבל את השונה, גם אם
 הוא חושב אחרת.

עזרה לאחר בלי ציפייה
 לתמורה.

לפניכם רשימת ערכים העבועים בצבעים שונים. צבעו את המשפטים שלעיל
 לפי צבע הערך שאותו הם משקפים. הוסיפו ערכים חסרים במידת הצורך.
 הקיפו בעיגול שני ערכים אשר לדעתכם משקפים יותר מכול את הצינור
"ואהבת לרעך כמוך".

נדיבות

סובלנות

ענווה

אחריות

שיוויון

לעשות דברים קטנים למען
האחר (לא דברים עצומים)

לאהוב את החברים שלך
כמו שאתה אוהב את עצמך.

לאהוב ולהעריך את האחר
כמו את עצמי.

לכבד אחרים כמו שאני
רוצה שיכבדו אותי.

לא להיות אגואיסט.

כמו שאתה דואג לעצמך,
תדאג לאחרים.

להקשיב לחבר ולכל אדם.

להתנדב לעזור לאנשים
חלשים בחברה.

אהבה

אכפתיות

יושר

**רדיפת
שלום**

מתינות

נקודות למחשבה:

- האם קשה לכם להגיע לניסוח היגד משותף?
- האם אתם מתקשים לבחור שני ערכים המוסכמים על כולם?
- כיצד תנהגו בכדי להגיע להסכמה?

"ואהבת לרעך כמוך אני ה'" (ויקרא יט, יח)

רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה.

(ירושלמי, נדרים ט, ד)

מקור א'

כלל גדול בתורה

ספר החינוך מסביר את הביטוי כלל גדול בתורה: "כלומר שהרבה מצוות שבתורה תלויין בכך, שהאזהב חבירו כנפשו לא יגנוב ממנו... וכן כמה מצוות אחרות תלויות בזה..."

(מצווה רמג)

מקור ב'

לאהוב כמוך

הציווי שנצטוונו לאהוב זה את זה כמו שאנו אוהבים את עצמנו, ושתהיה חמלתי ואהבתי לאחי באמונה כאהבתי וחמלתי לעצמי, בממונו וגופו וכל מה שיש לו או שהוא חפץ, וכל מה שארצה לעצמי ארצה לו כמוהו, וכל מה שלא ארצה לעצמי או לידידי, לא ארצה לו כמוהו, והוא אמרו יתברך: "ואהבת לרעך כמוך".

(רמב"ם, ספר המצוות, מצוות עשה רו)

מקור ג'

דבר הנמנע בטבע

משום דפשיטות קשה העניין לצוות על אדם שיאהב את חברו כמו שאהוב את עצמו, מפני שזה דבר הנמנע בטבע... ולכן דריש שהאהבה הזאת פירושו העדר השנאה היינו שלא יעשה נגד רצונו, ואם לאדם כן מכל שכן לקב"ה, וזו היא גם כן כוונת הלל הזקן.

(תורה תמימה לויקרא יט)

מקור ד'

משל לאיברי הגוף

כתיב "לא תיקום ולא תיטור את בני עמך".

היך עבידא? הוה מקטע קופד ומחת סכינא לידוי, תחזור ותמחי לידיה? (ירושלמי, נדרים ט, ד) תרגום הירושלמי בלשון הנצי"ב: פירושו שהנקימה בחברו דומה לאדם שמחתך בשר ולא נזהרת היד שאוחזת הסכין והכה בסכיני על ידו השנית. האם תעלה על הדעת לחזור ולהכות את היד החותך ולנקום בה? (ונאי שלא, פין שיהם שייכים לגוף אֶחָד).

(הנצי"ב בפירושו "העמק דבר" לויקרא יט, יח)

מקור ה'

הכול תלוי בה

לפי המהר"ל (נתיבות עולם, נתיב אהבת ה'רע, א), לא רק המצוות שבין אדם לחברו תלויות במצוות אהבת ה'רע, אלא אף המצוות שבין אדם לאלוקיו תלויות בזה. אדם שאינו אוהב את חבריו, את אחיו, את בני עמו, לעולם לא יוכל להאמין בה', וממילא לא יוכל לקיים שום מצווה כפי שצריך. אדם שאינו אוהב את רעיו הוא אדם אנוכי, הסגור בתוך עצמו והדואג רק לתאוותיו ולצרכיו הפרטיים, ואדם כזה אינו מסוגל להרים את עיניו ולשאול מי ברא את העולם, את השמים ואת הארץ.

(הרב מלמד, פניני הלכה, בין אדם לחברו, א, ב)

מקור ו'

שאלות לדיון במליאה

?

1. אמר רבי עקיבא: "וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ - זה כלל גדול בתורה" מדוע, לפי דברי ספר החינוך, הגדיר רבי עקיבא דווקא מצווה זו מכל המצוות שבתורה כ"כלל גדול בתורה"?
2. אילו קשיים מעוררת קביעתו של רבי עקיבא לפי פירוש התורה תמימה? האם אתם מסכימים שהדבר קשה?
3. יכולת אהבת הרע, לפי דברי הרמב"ם, מותנית באהבת עצמי. הסבירו מדוע. האם אתם מסכימים עם דעתו?
4. לפי מקור ה', מה הבסיס לקביעתו של רבי עקיבא?
5. מה מוסיף לנו המהר"ל ביחס למצוות אהבת הרע?
6. בהמשך לדברי ר' עקיבא בירושלמי מופיעים דבריו של בן עזאי האומר: "זה ספר תולדות אדם (ביום בראו אלוקים אדם בדמות אלוקים עשה אותו" [בראשית ה, א]) - זה כלל גדול מזה." בן עזאי רואה את כל בני האדם כשווים מעצם היותם בראים בצלם אלוקים.
 - א. מה מוסיף בן עזאי על דברי ר' עקיבא?
 - ב. מדוע הוא מגדיר זאת ככלל גדול יותר?
7. כיצד אפשר ליישם את קביעתו של רבי עקיבא בחיי היומיום?

האר"י הקדוש ייסד מנהג שכל אדם יקבל על עצמו לפני תפילת שחרית לקיים את מצוות "ואהבת לרעך כמוך":

"קודם שהאדם יסדר תפילתו בבית הכנסת, צריך שיקבל עליו מצוות ואהבת לרעך כמוך. ויכוון לאהוב כל אחד מבני ישראל כנפשו, כי על ידי זה תעלה תפילתו כלולה מכל תפילות ישראל, ותוכל לעלות למעלה ולעשות פרי. ובפרט אהבת חברים העוסקים בתורה ביחד צריך כל אחד ואחד לכלול עצמו כאלו הוא איבר אחד מן החברים שלו. ובפרט אם יש לאדם ידיעה והשגה להכיר לחברו בבחינת הנשמה. ואם יש איזה חבר מהם בצרה צריכים כולם לשתף עצמם בצער או מחמת חולי או מחמת בנים ח"ו, ויתפללו עליו. וכן בכל תפילותיו ודרכיו ודבריו ישתף את חברו עמו. ומאד הזהירני מורי ז"ל בעניין אהבת החברים שלנו, של חברתנו".

(ר' חיים ויטאל, הקדמת האר"י הקדוש ל"שער הכוונות" לאר"י, צפת, המאה ה-16)

